

REFORMATORISCH
koers

reformatorisch
opinieblad

6e JAARGANG NO. 135
22 AUGUSTUS 1975

koers

.... ons volk speelt ....

RENIER KOK:

In eigen kracht kàn het niet

Reinier Kok is in zekere zin een geheel apart figuur in de Nederlandse kerken. Men kan hem omdraaien en nog eens omdraaien, maar hij blijft altijd dezelfde. Dat geldt ook voor zijn voor- en achternaam. Draait u ze maar om, er komt steeds dezelfde naam uit.

Het geldt ook zijn kerkelijke structuur. Voorheen was hij predikant in de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en Noord-Amerika, terwijl hij nu in de Chr. Gereformeerde kerken de kansel eranderd in zijn opvattingen. Dezelfde ds. R. Kok in zijn breedheid en tegelijk ook in zijn beperking. De „grootste“ der zondaren, maar tegelijk ook door genade een geheiligd kind van God, zoals hij dat zelf pleegt uit te drukken.

De richting toegedaan van de „Bewaar het Pand“-groep, maar toch ook weer als een apart figuur, die niet helemaal te vangen is in die groep. Een man die met de vuist op tafel kan slaan, maar tegelijkertijd nóóit een eigen geestelijke ervaring kan vertellen met droge ogen en zonder omfloerste stem. Een reus en een kind. Een harde en een zachte. En zo zou ik nog even door kunnen gaan.

Maar wie is eigenlijk ds. R. Kok? . . . Reinier Kok werd op 13 oktober 1890 te Honkoop geboren en in de Gereformeerde kerk aldaar gedoopt. Op 12 1/2-jarige leeftijd werd hij tot God bekeerd. Hij begon te kerken in de Oud-Gereformeerde en de Christelijke Gereformeerde kerken te Zeist en Driebergen.

Toen Reinier een jaar of achttien was voelde hij zich geroepen tot het predikambt. In 1915 vol-

toeide hij zijn studie bij ds. G. H. Kersten en nam een beroep aan naar de Gereformeerde Gemeente te Aagtekerke, waar hij tien jaar stond. Sommigen daar noemden hem: de officier!

Praktisch zonder onderbreken heeft ds. R. Kok vanaf 1915 elke zondag op de kansel gestaan (nu dus 60 jaar achtereen). Vrije zondagen erkende en erkent hij niet! Vakantie evenmin. Een herder hoort bij de kudde, vindt hij. Elke zondag staat hij ook momenteel nog driemaal op de kansel om de boodschap van vrije genade te prediken. Een unieke situatie voor een bijna 85-jarige. Van 1925 tot 1930 stond ds. R. Kok te Gouda en van 1930 tot 1958 te Veenendaal, waar hij wegens zijn prediking van een onvoordelig aanbod der genade geschorst werd als predikant der Gereformeerde Gemeenten en tenslotte overging naar de Chr. Geref. Kerken (1956).

In 1958 vertrok hij naar Ede en bleef daar tot 1962. Toen volgde Alphen a/d Rijn tot 1966 en tot 1968 Ameide. Sinds 1968 staat ds. Kok te Nijkerk.

Het argument om hem voor „Koers“ te interviewen, was het feit dat hij dezer dagen zijn zestigjarig ambtsjubileum mocht herdenken en tevens het feit dat hij op 13 oktober 85 jaar hoopt te worden. Ik zocht hem op in zijn woning achter de drogisterij van zijn zoon Jan, Nieuweweg 12 te Soest en voerde daar een geanimeerd gesprek met deze nestor in onze Vaderlandse kerken. Ik geef het gesprek zoveel mogelijk in zijn eigen stijl door.

INTERVIEW-VERSLAG

Dominee Kok, wat vindt u op vijftigjarige leeftijd het belangrijkste wat u kunt doen? . . .

– Ik laat zoveel mogelijk alles varen, alleen ben ik bezig met de dingen van Gods Koninkrijk. Ik bevind me persoonlijk er heel goed bij, om de oude preken op te ruimen. Ik maak alleen nieuwe preken, elke week weer. En dan blijf je aan het denken, en blijf je werkzaam. Ik wil graag in de gemeente blijven. Dat moet natuurlijk ook kunnen, maar ik vind het aangenaam werk.

Schrijft u uw preek helemaal uit? . . .

– Nee, want dat is schadelijk. Een preek die je woordelijk uitgeschreven hebt, kun je heel moeilijk weer uitspreken. En waarom? Het gaat n.l. om de hoofdzaken. Als je die goed vast hebt, afhankelijk van de Heilige Geest, dan gaat het goed. Als je het wél woordelijk opschrijft, ben je min of meer machinaal werkzaam.

Er moet, terwijl u aan het preken bent, ruimte zijn voor wendingen in de tekst die men uitspreekt? . . .

– Ja, en ook ruimte voor de invloed des Heiligen Geestes, want de gemeente oefent in haar denken ook invloed uit op die preek; tenminste, dat hoop ik.

U heeft nu zestig jaar gepreekt, zit daar enige verdienstelijkheid in? . . .

– Er zit géén verdienstelijkheid in, maar wél een grote vreugde! Het loon krijg je, n.l. vrede en blijdschap.

HEMELLEVEN. . .

Wat vindt u de meest blijde ervaring die een mens kan meemaken in het leven? . . .

– Dat je vanuit het Woord, door Gods Geest, Gods vergevende liefde krijgt te beleven in je hart! Ik zeg „te beleven in je hár!“ Met nadruk! De kennis en ook de vrucht daarvan dus! Dát blijft liggen voor de eeuwigheid. Dan is het een verblijdende wetenschap niet altijd hier behoeven te blijven. Ik zou niet graag altijd hier blijven. Ik zal u daaromtrent iets vertellen; dat kan wel eens nuttig zijn. We waren eens op weg naar iemand en toen zei de chauffeur tegen ons: Kijk eens, hier woont Nieuwenhuizen. Hij is ziek, hij is ouderling van de gemeente van Westzaan. Die man was erg bezwaard om te gaan sterven. De chauffeur vroeg, of ik hem niet even wilde bezoeken. Ik kende hem, we hadden elkaar vaak gesproken. Toen ik bij hem kwam, vroeg ik hem of hij het zo donker vond. Hij zei: „Ja, het is o zo donker, ik kan niet sterven.“

Ik vroeg hem waarom hij niet kon sterven, en zei hem dat hij toch een kind van God was. Hij zei: „Jawel, maar ik kan zó niet sterven!“ Daar bedoelde hij dit mee: Ik weet wat het is als God komt met het hemelleven in mijn hart, nu moet ik naar de hemel toe; maar dat kan zó niet. Ik mis het hemelleven op dit moment. Ik zei tegen hem:

Denk eens aan Asaf; hij zegt: De Heere zal mij leiden door Zijn raad, en dan opnemen in de heerlijkheid? neen.

In heerlijkheid opnemen. Ja, je bent echt „heerlijk“ voordat je daar aankomt. Daar knapte hij van op, want hij ging blijmoedig sterven.

BOODSCHAP. . .

Wat is de diepste intentie van de boodschap die u doorgeeft? . . .

– Ik zou haast zeggen: Goed van God denken. De mens denkt hard van God. Maar God komt met Zijn gedachten tot ons, om vanuit Hem te léren denken. En als de mens vanuit dat heil, vanuit die openbaring leert denken, dan smaakt hij Gods goedertierenheid. Want God komt nóóit met lege handen. Komt altijd met Zijn belofte tot ons, opdat wij goed van God zullen denken.

Hoopt u nog een jaar of vijftien te mogen preken? . . .

– Eerlijk gezegd heb ik nooit verlangd oud te worden. Na een ernstige ziekte, waarin mijn moeder zeer worstelde aan de troon van Gods Genade voor mijn leven, vertelde zij mij dat de Heere haar geopenbaard had dat ik zou leven van geslacht tot geslacht, dus zeer oud zou worden. Dat is wel in vervulling gegaan. Ik zie nu reeds mijn nageslacht in verschillende generaties. Toen mijn moeder dit vertelde, schrok ik eigenlijk een beetje, ik had heel geen behoefte om oud te worden. De laatste tijd denk ik vaak

terug aan mijn lieve moeder, die zo met en om mijn leven geworsteld heeft.

U bent oud geworden en u leeft hier nog in Soest met uw vrouw, kunt u het hier nog wel een poosje uithouden? . . .

– Ik heb het best naar de zin en wil nog graag een poosje blijven, maar we houden er rekening mee, dat elke dag de laatste kan zijn.

U heeft geen angst om te sterven? . . .

– Een collega van me kreeg van de dokter de boodschap dat hij niet lang meer te leven had, vanwege een ernstige ziekte. De dokter lette er aandachtig op welke uitwerking zijn woorden zouden hebben bij deze predikant. Mijn collega antwoordde: „Dokter, ik heb mijn hele leven er al mee gerekend dat ik sterven moet”. Het kwam voor hem niet onverwacht en hij was niet onvoorbereid. Zo is het ook bij mij.

BEWAAR HET PAND. . .

U bent christelijk gereformeerd, moet ik een beetje ondeugend zeggen van de „bewaar het pand-bond”? . . . Of voelt u zich tot deze gehele kerk aangetrokken? . . .

– Ik wil graag de waarheid zeggen. Ik heb dat „Pand” niet gezocht. Ik heb op hun verzoek de geestelijke verzorging van hun krant voor mijn rekening genomen, en dat doe ik nog wel graag ook. Dus u voelt wel, ik ben daar noodwendig ingekomen. Vraagt u mij, hoe staan de dominees van het Pand tegenover je; dan kan ik alleen maar zeggen, dat wij in goede harmonie leven. Maar ik ben toch weer de „luchte” dominee, hé? . . .

Is het predikantschap een erfelijke familie-aangelegenheid in de Kok-dinastie? . . .

– Ik heb altijd gezegd: Wordt géén dominee! Het is het slechtste werk wat je kunt hebben. Ik zou dat baantje echt niet kiezen, hoor. Tenminste niet als broodwinning, ik dank je wel. Ik ben er bij geweest dat dominee Stuivenberg werd aangenomen in Rotterdam. Die man was zo blij, hij liep te springen van vreugde. Ik zei tegen hem: Jong, eer dat je dominee bent, zul je heel wat doden moeten sterven. En onthoudt het, bij elke preek moet je minstens één dood sterven.

Wat bedoelt u met elke preek een dood sterven? . . .

– Met elke tekst kom je te staan voor de onmogelijkheid om die uit te dragen in z'n geestelijke betekenis. Elke tekst is op zichzelf een verborgenheid.

Baat het of je streng orthodox bent of dat je wat vooruitstrevender zou zijn? Of gaat het om andere dingen? . . .

– Je moet je dogmatiek kennen, en toch de dogmatiek niet preken. Het gaat om de waarheid! Je moet het op de preekstoel zo duidelijk maken dat je de mensen ook laat voelen wat er staat. Het gaat om de bijbel! Ik heb zelf altijd alleen de waarheid gebracht. Wat er staat in Gods Woord en dan de waarachtige bekering van de hele gemeente.

KINDERLIJK GELOVEN. . .

Waaruit vloeit een kinderlijk geloof voort? . . .

– Het kinderlijk géloven, vloeit voort uit het Goddelijk béloven. En dan staan alle gelovigen gelijk. Ik houd er niet van om te zeggen: die is meer, en die is groter.

. . . Dat zal God t.z.t. Zelf doen . . .

Ik heb wel eens gemerkt dat degenen die „verder” zijn, toch altijd geen keien zijn der vernieuwing. . .

– Dat zijn allemaal dingen die wij niet kunnen controleren, maar jáágt naar de volmaaktheid! Dát staat er in de bijbel! Eenmaal staan we allemaal gelijk, en zullen we allemaal God volmaakt dienen.

Dat is na hier? . . .

– Ze hebben hier de keus om volmaakt te leven. Er staat, ze zullen door de Geest geleid worden in al de diepten Gods. En God is zo groot dat je net de eeuwigheid nodig hebt, om Hem naar waarde te prijzen, en dan ben je er nog niet. Daar is geen einde aan. Wat de gelovigen van God krijgen, krijgt God, van de gelovigen radicaal terug!

Mag aan elk mens die troostrijke boodschap gebracht worden, ook al heeft hij z'n leven lang gefaald en God niet de eer gebracht die Hij van ons vraagt en die hem toekomt? . . .

– Ik vind „mogen” erg zwak. Het móet! Vanwege de drang van het evangelie móeten wij zalig worden. Daar zijn wij voor op de wereld!

Waarom gelooft de een veel makkelijker dan de ander? . . .

– Geloven gaat altijd gemakkelijk. Moeilijk geloven bestaat er gewoon niet. Ik heb wel eens **onmogelijkheden**, waar God aan te pas moet komen, maar geen moeilijkheden.

Heeft u op vijftientigjarige leeftijd nooit meer last van twijfel en ongelooft? . . .

– Elke dag! Twijfel en ongelooft komen van buiten af. En ze zoeken voet aan wal te krijgen.

Hoe dienen zij zich aan? . . .

– Altijd heel vroom, heel lief, geruisloos.

Kunt u voorbeelden noemen? . . .

– Ik weet dat ik midden in de dood leef. En als ik

het doen móest met mijn leven, met de jaren die achter me liggen, zou ik nog voor eeuwig omkomen. Ik heb het volhardingsvermogen van Gods Genade van dag tot dag van node, om vanuit Hem en door Hem te volharden. Dat ligt vast in mijn ziel.

Dus u bent nog steeds afhankelijk van het goddelijk beloven? . . .

– Ik vind niets heerlijker dan dat. Want afhankelijkheid is geen gevolg van de zonde, afhankelijkheid behoort tot mijn verhouding tot God! Ik ben kind, God is de Vader. Dus afhankelijkheid is een variatie van grote betekenis, een zegen. Het geestelijk leven is totaal afhankelijk van God.

Ziet de Heere op de ene kerk met meer ontferming en hoogachting neer dan op de ander? . . .

– Ik ben in alle kerken geweest. Ik heb in mijn jeugd veel het gezelschap geleend, heel veel. Daar heb ik veel van geleerd. Ik was getrouwd aan mijn opvoeding.

Vindt u dat in elke kerk? . . .

– Dat vind je overal. Het is overal precies eender.

Er is geen kerk die er uit steekt? . . .

– Dat zal alleen God weten, daar waag ik mij niet aan.

Is de instandhouding van de kerk ook afhankelijk van een belovend God? . . .

– Denkt u eens in: Ik ben met u tot het einde der wereld! Je mag elke dag wel bidden: „O, Heere, verlaat ons niet”. We zijn totaal afhankelijk van God. Een mens denkt: Het gaat goed, ik kan wel dominee of ouderling worden, maar dan verlies je het. In eigen kracht kan het niet.

VERNIEUWING EN ZEKERHEID

Enkele duizendtallen zullen dit interview D.V.

lezen, heeft u nog een boodschap aan hen. Vooral aan hen die worstelen met de echtheid van hun geloof? . . .

– We moeten het zwakke niet wegstoten, maar er moet wel leven zijn. De gelovige moet kennis hebben van het eeuwige leven, waarvan er een beginsel in ons hart moet zijn.

En juist iemand die leeft, zoekt het leven; zoekt de vernieuwing van het hart; altijd weer. Je kunt maar niet zo gauw even zeggen; Ik ben wedergeboren. In de ruimere zin van het woord ben je pas volmaakt wedergeboren na je sterven. Als we geen sterk verlangen kennen naar de vernieuwing van ons leven staat het er met ons geloof bedenkelijk voor.

Lukt het bij u nogal met de vernieuwing? . . .

– Het is steeds weer een zoeken van de vernieuwing om je hart weer opnieuw voor de Heere uit te storten en opnieuw de keuze te doen om voor Hem te leven. Ook om opnieuw je zonden voor de Heere te mogen belijden. Dat versta ik onder vernieuwing! De totaliteit daarvan wordt voor het sterven niet beleefd, maar het beginsel is beslist aanwezig!

U wilt aanduiden dat we, ook als gelovige, niet zulke geweldig brave mensen worden? . . .

– In die vernieuwing ontdek je juist hoe slecht je bent. De Catechismus heeft het, wat dat beginsel betreft, over kinderen van God, waarvan de allerheiligste nog maar een klein beginsel heeft. Dus dat zijn al vier onderscheidingen: Heilig - heiligen - heiligst - allerheiligst. U voelt wel, wat dat betreft, ben ik nog niet ver.

Is geloofszekerheid een belangrijke en noodzakelijke zaak? . . .

– Als zodanig helemaal niet, want de zekerheid is in het geloof. De zekerheid is geen aparte zaak. Er is geen geloof zonder zekerheid! Het is een zeker weten dat er een God is en een zeker weten dat er een Zaligmaker is. Dat is geloven! Neem Ruth, die twijfelde niet, ze had zekerheid! Ze wist het: Die God moet gediend worden. De God van Naomi. De God van Israël.

Het geloof twijfelt dus niet? . . .

– De twijfel komt van buiten af! In het geloof is geen twijfel.

BORG. . .

Is er nog iets dat u graag wilt benadrukken? . . .

– Ik zou willen wijzen op de grootheid en de majesteit van God, die een Drieëinig en Souverein Wezen is. Voor Hem wil ik buigen. Ik vind het zo oneindig schoon dat de drie Goddelijke Personen in de heilige Drieëenheid elkaar respecteren in hun soevereiniteit, maar dat toch uit liefde tot het schepsel de vraag gesteld wordt: Wie zal met Zijn hart Borg worden om zondaren te zaligen? (Ps. 40). Spontaan antwoordt dan de Zoon aan de Vader: „Zie, Ik kom, om Uw wil te doen!“. . . God Drieëinig heeft Zijn schepsel lief en wil het redden, met behoud van Zijn recht! Het is Zijn lust om zondaren te behouden. Daarom krijgen zij ook lust om de Heere te vrezen. Dat zijn de eerste ritselingen van het geestelijke leven.

WEDERKOMST. . .

Ziet u de komst van Jezus Christus dichtbij? . . . Verlangt u daarnaar? . . .

– Jezus Christus wordt in het geloof altijd dichtbij

gezien. Dat lees je voor de zondvloed. Henoeh heeft een klaar gezicht er in gehad. Want om Hem vandaag te verwachten, moet je Hem toch gezien hebben? De Geest des Heeren zal niet eeuwig twisten. Het Evangelie is voor de hele wereld. Want die eerste wereld heeft gehoord dat Christus zal komen op de wolken des hemels. Toen heeft Hij Zijn Zoon gegeven. *Ik verwacht Hem nog helemaal niet.* Er moet eerst nog wat met Israël geschieden. Maar dat doet in dit opzicht niet ter zake. Degene die in het geloof leeft, zegt: Kom Heere Jezus, kom haastiglijk. Die verwachten Hem. Dat is al eeuwen zo! Hij is nog niet gekomen. Zoals zij toen leefden, en toen zo uitzagen naar Zijn komst, zo zullen ze Hem ontmoeten.

Vindt u het momenteel een goede of een slechte tijd? . . .

– Ik vind het altijd een goede tijd. Genadetijd!

Geeft u nog catechesatie, en vindt u dat nog een belangrijk werk? . . .

– Wij catechiseren nog wel, ja. Het was aanvankelijk wel op een laag peil. Zoals u weet, liet ik ze altijd vragen leren, en dat wilde men hier niet. Ik had er maar een stuk of drie, vier, dus ben ik er mee opgehouden. Toen kwam er een jongen bij mij, die tegen mij zei, dat het niet goed was dat ik er mee ophield. Hij vond ook dat ze de vragen op moesten zeggen. Dus ben ik er weer mee begonnen, als het ware uit de kracht van de jeugd. We hebben nu zo'n veertig catechisanten, waar we een uur mee catechiseren. Ik vind het vreselijk, dat er dominees zijn die maar drie kwartier catechisatie houden.

Beschouwt de jeugd u als een soort jeugd-predikant? . . .

– Gelukkig niet. Ik voel daar ook niet veel voor.

Heeft u wel eens spijt van dingen uit uw leven? . . .

– Toen ik zo'n jaar of dertien was, heb ik één dubbeltje aan de kermis besteed, verder heeft de wereld geen cent aan me verdiend. Thuis vonden ze het niet goed, maar ik kreeg dat dubbeltje van een oom van me, en dat heb ik toen versnoept. Ik kreeg het er zo slecht, dat ik er niet langer meer wezen kon. Ik zag de vergankelijkheid er van in. Ik heb de wereld nooit gediend. Ik zie wel Gods Trouw, dat ik bewaard ben gebleven voor de zonden. Ik weet niets van dingen die ik gedaan zou hebben, om me voor te schamen, maar wel vanwege mijne verdorvenheid voor de Heere.

Toen ik een jaar of elf was, moest ik bij een oom van me het boerenwerk gaan leren, want m'n vader was ook boer. Later bleek dat ik niet kon melken, want m'n spieren waren er te slap voor. Maar mijn grootvader, een kind van God, vertelde mij hoe hij bekeerd was geworden. Van de vreugde die hij had. Dat heeft werkelijk heel gunstig op me gewerkt. En doordat ik op die boerderij ben gaan werken, en met m'n grootvader over deze dingen sprak, ben ik er over gaan nadenken. Toen ik al aan het studeren was, overleed mijn grootvader, en ik ben nog op de begrafenissen van hem geweest.

PREDESTINATIE. . .

Is het waar dominee dat u een loopje neemt met de leer van de souvereine uitverkiezing? . . . Met andere woorden hoe staat u tegenover de predestinatie? . . .

– Door genade heeft mijn hart leren buigen voor de majesteit van de Goddelijke predestinatie, en

dat met de ootmoedige bekentenis, de eeuwige dood verdiend te hebben. Wat mijn hart tot op de dag van heden doet leven, bij Gods goedertierenheid tot bekering.

Mag en kan een zondaar werkzaam zijn met Gods verkiezende liefde? . . .

– Daarover heeft de Heere Jezus geoordeeld. Gezamenlijk hebben tien melaatsen gebeden: Meester, ontferm u onzer. Negen hadden daarin alleen de lichamelijke reiniging ten doel, maar bij de tiende had de bede ook een geestelijke betekenis, want hij werd, in de verhooring van Gods ontfermende liefde, naar lichaam en ziel aan de Heere verbonden en kwam aan Zijn voeten terecht, tot verheerlijking van de Heere. En nog is het dan de vraag van Jezus: En waar zijn de negen? Een vraag die de zondaren eeuwig zal kwellen in de hel, daar zij zich aan de ontfermende liefde van de Heere hebben onttrokken. En dat is het antwoord op de vraag die u stelde.

Kunt u uit de Schriften een voorbeeld noemen, dat iemand vanuit een schijnbaar niet uitverkoren positie, daar toch werkzaam mee was? . . .

– Gans Israël was uitwendig door de Heere verkoren, daar het van Hem een plaats ontvangen had, op de erve des Verbonds. En toch kwam de Kananese vrouw tot Hem, om ontferming. Heere Gij Zone Davids, ontferm u mijner, mijn dochter is deerlijk van de duivel bezeten, en daarom werd zij ter beproeving afgewezen, met dit woord: Ik ben niet gezonden dan tot de verloren schapen van het huis Israëls. Dit werd dan gezegd om haar tot zwijgen te brengen. Maar het hielp niet. We lezen: en zij kwam en aanbad Hem, zeggende: Heere help mij. En zij kreeg daarop dit antwoord: Het is niet betamelijk het brood der kinderen te nemen en de hondkens voor te werpen. Zij antwoordde: Ja, Heere, rechten heb ik uit dien hoofde niet, doch de hondkens eten ook van de brokjes die daar vallen van de tafel hunner heren. Immers ook Rachab de hoer, de Moabitische Ruth, en vele anderen zijn door de ontfermende liefde van God behouden. En zie, de Heere schonk ook deze Kananese vrouw met haar dochter ontferming, en prees haar in haar geloofsworstelingen.

Dragen wij verantwoordelijkheid, tegenover de verkiezing, en heeft de verkiezing te maken met de roeping? . . .

– Gods verkiezende liefde, is als Zijn ontfermende liefde vanuit Zijn goedertierenheid opgekomen. En daarvan zal eeuwig gezongen worden! Zodat het antwoord gegeven wordt, in het Apostolisch vragen: Of veracht gij de rijkdom Zijner goedertierenheid en verdraagzaamheid. Niet wetende, dat de goedertierenheid Gods tot bekering leidt? Wat roeping en verkiezing betreft, *het vastmaken van roeping en verkiezing*, is van grote betekenis om vaardig en waardig te wandelen op de weg van heiligmaking. Maar toen de pelgrim, u weet wel uit het boek van Bunjan, daar van afweek kwam hij in het kasteel van reus Wanhoop terecht. Daar kon hij zich niet met de verkiezing op de been houden. Hij had de sleutel **Belofte** in de plooiën van zijn kleed, en als hij die niet had gevonden, dan was het voor hem en voor Hopende een verloren zaak geweest. Maar deze wonderlijke sleutel past op alle sloten, en zie zij mochten de reus Wanhoop ontvluchten. Hoewel zij daarmede nog niet waren op de weg van heiligmaking, want over een slootje springend, was er een dwaalweg die een heel eind parallel liep, met de weg die verlaten was. Die weg wilde de pelgrim niet weer inslaan,

zoals bleek uit zijn klaaglied. Gekomen met de smart van de waarachtige bekering, op het rechte pad, wordt het dan door het wandelen in Christus weer een vastmaken van roeping en verkiezing. Want daar waar Christus Zijn voetstap zet, daar druipet het al van vet.

Is de leer van de uitverkiezing niet in strijd met het vrije aanbod van vrije genade? . . .

— Voor velen is dat wel zo. Daar het leerstuk der verkiezing waarachtig is, kan de prediking van de belofte alleen maar waarachtig zijn, menen zij, voor de uitverkorenen. Maar als het aanbod van het Evangelie der genade, niet voor élk mens waarachtig is, daar het niet in overeenstemming zou zijn met Gods besluit, dan geldt dat ook voor het Verbond der Werken. Het is Gods voornemen niet geweest het menselijk geslacht door de gerechtigheid van Adam deelgenoot te doen worden van de eeuwige zaligheid. En zo is dan de belofte van het Werkverbond op grond van de volmaakte onderhouding, ook niet waarachtig, als men het zó zou willen opvatten. Zodat het volgens hen niet mogelijk is de gemeente in zijn geheel, Evangelisch te vermanen en te dwingen in te gaan, in de weg van de waarachtige bekering! Maar hoe kan Christus dan straks de gehele wereld oordelen, als de gehele wereld hem geen gehoorzaamheid *verschuldigd* is? Wat toch ook het borgeleiden van Christus aantoon! Het vrije aanbod van genade is dus niet in strijd met de verkiezing. Alleen wij verstaan deze dingen niet, en dat kan ook niet, want wij zijn van nature blinde zondaren.

Bent u in deze dingen aangaande de leer een buitenbeentje? Of meent u met beide benen te staan op het fundament van Schrift en belijdenis? . . .

— Wij stellen er prijs op dat ons preken en schrijven getoetst is (wordt) aan het Woord des Heeren, en wat naar dat Woord niet is, zal geen dageraad hebben, en dat sluit ook onze Belijdenis in.

ISRAËL EN KOMENDE HEILSTIJD. . .

Zijn er voor het volk van Israël nog beloften die vervuld moeten worden? . . .

— Hun deksel is nog steeds: Doe dat en gij zult leven. Zonder te zien op de enige en algenoegzame offerande van Christus. Een wettisch motief dus. Dat deksel moet weggenomen worden en **dat zal God Zelf t.z.t. doen!** Ik heb wel eens „geëvangeliiseerd” onder Joden, maar dat liep op niets uit. Ik ontmoette grote tegenstand en vijandschap.

Maar er is iets gebeurd: De Joden zijn terug in hun land! Onbekeerd uiteraard. In Ezechiël lezen we over die dorre doodsbeenderen, die gave lichamen werden, echter zonder geest. . . Daarom zucht en bid ik of God hun Zijn Geest wil geven. Dan gaat dat deksel vanzelf weg. En als de Joden tot bekering komen, tot het geloof in hun Messias, zullen ze betere Evangeliepredikers worden dan wij ooit geweest zijn.

Ik geloof dat hun wederaaneming en hun bekering ráák zal zijn! Dan zie ik daarin ook nog een heerlijke toekomst voor de kerk.

Het zal klinken in alle oren! God houdt ook nu dit volk, vanwege Zijn Verbond vast. **En dit volk houdt, ondanks het deksel, toch ook nu nog vast aan het Verbond!** Daarom is er in ons hart altijd nog enige verbondenheid met dat volk in Israël.

Ondanks uw mislukte pogingen? . . .

— O, ja! Het gaat om de grote en dierbare beloften die God gegeven heeft. God houdt Zijn Woord, ook aan het natuurlijke zaad van Abraham. Daar wil Hij niet van af! Het volk zelf is (evenals wij) verwerpelij, maar God is getrouw. Hij zou er Zijn hand van kunnen aftrekken vanwege hun ongehoorzaamheid, maar Hij wil dat niet.

Verwacht u nog een bijzondere heilstijd waarin God bijzonder krachtig zal werken met Zijn Geest? Een vergadering der volkeren tot Silo? . . .

— Ook dat staat in verband met het volk Israël. U moet rekenen dat Israël er eerder was dan de kerk. Een oudvader zegt dan ook dat het in de toekomst een Israëlische-Kerkstaat zal worden. De kerk is er voor het eerst, zij echter komen dan **tweede** male in de aandacht.

. . . ik verwacht Hem nog helemaal niet . . .

Zal het centrum van het Koninkrijk in de toekomst dus niet komen te liggen in Alexandrië, Rome, Genève of Uppsala, maar in Jeruzalem? . . .

— Ik geloof van harte: in Jeruzalem!

In het plaatselijke, aardse Jeruzalem? . . .

— Ja, dat geloof ik vast.

Heeft u tot slot nog iets te zeggen? . . .

— Ik hoop dat ik nog een poosje mag werken en dienen, uit liefde tot de dienst van God. Oud worden is in het geloof eigenlijk jong worden. Hoe dichter je bij de eeuwigheid leeft, hoe beter. Op de jongste dag zal er geen sprake meer zijn van oud. Dat wordt alles nieuw voor hen die de Heere in waarheid verwachten.

Rik Valkenburg